

УДК 7.071.1.:2+7 «XX»

Ірина **Дундяк**

кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри дизайну і теорії
мистецтва ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет ім.
В. Стефаника», м. Івано-Франківськ

Іван Їжакевич і церковне мистецтво України другої половини ХХ ст.

© Дундяк І., 2017

<http://doi.org/10.5281/zenodo.573832>

Анотація. Українське церковне мистецтво другої половини ХХ ст. є недослідженим. Багато відомих художників, що були добре відомі в дорядянські часи, у 50-60-ті рр. не хотіли ставати на рейки соціалістичного реалізму, виконували таємно замовлення церковних громад (реставрація, розписи церков і т.д.). Наприклад, О. Кравченко, М. Зорій, Д. Іванцев, Й. Бокшай. І. Їжакевич був багатогранною постаттю (художник, живописець, реставратор мистецтва, вчитель). Творчість іконописця І. Їжакевича плідна й щира, заснована на глибокому знанні процесів українського релігійного мистецтва. Його пензлю належить велика кількість ікон і розписів церков на початку ХХ ст. Художник таємно облаштовував церкви за радянських часів, тому що в нього був великий досвід. Наприклад, він створив ікони для церков у Києві: Покровській церкві на Подолі, церкві святого Макарія і Покровській церкві на Куренівці.

Ключові слова: церковне мистецтво, іконопис, ікони, іконостас, художник.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Серед постатей, які були причетні до нелегальної діяльності в галузі церковного мистецтва України другої половини ХХ ст., знаходимо й ім'я І. Їжакевича. Навіть сьогодні про творчий здобуток патріарха українського мистецтва ХХ ст. не написано достатньо ґрунтовних наукових праць і не видано достойних альбомів. Творчість митця у галузі церковного мистецтва після 1919 р. практично не досліджена. Існують лише окремі згадки про твори цього періоду в

краєзнавчих статтях, причому факти, викладені в них, часто не збігаються у датуванні, автори плутають ті чи інші храми, де зберігаються твори художника.

Аналіз досліджень і публікацій. Серед праць про майстрів церковного мистецтва другої половини ХХ ст. виділяємо ті, які частково висвітлюють діяльність окремих українських митців: М. Приймича [1], Я. Кравченка [2], В. Барана [3], І. Чмелик [4] тощо. Цінні та правдиві факти є в статті внука І. Їжакевича Н. Кочерижки [5]. Картину життя творчої інтелігенції Києва та І. Їжакевича під час німецької окупації та особливості існування тоді церковного мистецтва відтворює очевидець цих подій і краєзнавець Д. Малаков [6]. Про церкву св. Макарія у Києві та твори І. Їжакевича в ній розповідає М. Косицька [7]. Інші відомості частково є в працях В. Короля [8], О. Гунька [9], В. Овсієнка [10].

Мета статті – визначити особливості створення ікон І. Їжакевича в пізній період творчості та виявити інформацію про існування церков, для яких працював художник у радянський час, що створить історико-культурне тло для їх подальшого мистецтвознавчого аналізу.

Виклад основного матеріалу. Церковне мистецтво другої половини ХХ ст. специфічно розвивалося в умовах комуністичного тоталітаризму і не було досі об'єктом мистецтвознавчого дослідження. Ми вже виявили численні пам'ятки церковного монументального розпису й іконопису 1950-1980-х рр., особливі способи транслявання християнської культури в часи заборони її комуністами, способи збереження пам'яток тощо. У 50-60-х рр. багато відомих митців, що були знаними ще в дорадянські часи й не бажали ставати на рейки соціалістичного реалізму, таємно виконували замовлення церковних громад (поновлювали ікони, іконостаси, розписували церкви тощо). Це відбувалося переважно на території Західної України, де розвиток церковного малярства не зупинявся у першій половині ХХ ст.

Так, учень відомого художника М. Бойчука О. Кравченко, звільнений з викладацької роботи за «формалізм», займався напівлегальним малюванням іконостасів і монументальними розписами церков у Золочеві (1956), Оброшиному (1958), Яворові поблизу Косова (1958) [2, с. 171]. Після повернення із заслання відомий прикарпатський митець, випускник Краківської академії мистецтв М. Зорій у 1955-1965 рр. виконував настінні розписи в цер-

квах Прикарпаття, зокрема, у селах Мізуні, Залукві, Старих Кривотулах, містах Тисмениці й Болехові [3, с. 103-104]. Зауважимо, що його твори на біблійні сюжети відзначаються тонким психологізмом, у них простежуються впливи експресіонізму («Розп'яття», «Христос у терновому вінку», «Esse Homo»).

Син священника із с. Делеви Тлумацького району Д. Іванцев, учень Краківської академії мистецтв, також часто звертався до релігійної теми. У другій половині 1950-х рр. таємно виконав розписи церков сіл Стінка Бучацького району, Коропець Монастирського району (Тернопільська обл.), Немирів (Львівська обл.), Княгинин (тепер у межах м. Івано-Франківська). Важливим доробком художника є іконографічний комплекс розписів церкви Введення Пречистої Богородиці в с. Делева (1958). Для цієї невеликої дерев'яної церкви майстер виконав дві з дванадцяти композицій на святкові теми: «Різдво Христове» і «Воскресіння». У бабинці над просвітом зображено авторську композицію «Народився в Вифлемі – вмер на Україні», сюжет якої був з певними змінами повторений в олійній картині під такою самою назвою 1993 р. [4].

Слід згадати й закарпатського живописця Й. Бокшая, адже він став одним з фундаторів нового сакрального мистецтва на Закарпатті в ХХ ст., поєднавши традицію барокового ілюзорного живопису з декоративністю візантійського мистецтва та вдихнувши в нього ознаки національного романтизму [1, с. 147]. Внесок цього митця у церковне мистецтво України другої половини ХХ ст. є важливий, адже в живописі іконостаса та вівтарної частини церкви Миколая Чудотворця у с. Доробратове Іршавського р-ну художник відобразив тогочасні події. Іконостас завершено 1948 р. і це, ймовірно, останній іконостас, створений для греко-католицької церкви на Закарпатті у 50-80-х роках ХХ ст. [1, с. 147]. Художник у окремих алегоріях, написах і зображеннях апостолів увів реальних людей того часу, зокрема, вгадуються риси блаженного єпископа Теодора Ромжі.

Про подібну діяльність митців у другій половині ХХ ст. на теренах великої України, зрештою, як і в першій половині ХХ ст., досі згадувати в мистецтвознавстві чомусь не прийнято, ймовірно, за відсутністю доступних фактів і наукових джерел. Однак з ім'ям І. Іжакевича (1864-1962 рр.) – живописця, графіка, педагога, пов'язана ціла епоха в українському церковному мистецтві ХХ ст. Уродженець с. Вишнопіль Уманського повіту (нині Тальнівського

району на Черкащині) від 1872 р. вчився в іконописних майстернях Києво-Печерської лаври, згодом у Київській рисувальній школі М. Мурашка. Ще учнем брав участь у реставрації та поновленні фресок XII ст. Кирилівського монастиря (під керівництвом О. Прахова і М. Врубеля).

Після повернення з навчання у Петербурзі, незважаючи на славу чудового ілюстратора, І. Їжакевич повертається до практики в церковному малярстві. Тому в спадщині І. Їжакевича багато творів монументального малярства та іконопису, які він виконував упродовж 1895-1919 рр. для храмів Києва, Катеринослава, Катеринодара, Белгорода, Пляшевої тощо. Як викладач іконописної школи в Києво-Печерській лаврі художник постійно виступав на захист культурних скарбів монастиря, за збереження українських національних традицій у церковному малярстві.

Згодом, після приходу більшовиків, церковне мистецтво стає забороненим, як і сама релігія, що оголошена «опіумом для народу». Тому нечисленні альбоми, статті радянського часу про І. Їжакевича акцентують на його станковому живописі та графіці, висвітлюючи праці після 1917 р. Сьогодні відтворити його нелегальну творчість на ниві церковного мистецтва можна лише за розрізненими скупими фактами в окремих публікаціях. А детальний мистецтвознавчий аналіз цих творів вдасться здійснити лише після встановлення точного фактажу й ретельної фотофіксації їх. Отже, за офіційними даними існуючих наукових джерел, після 1917 р. він працював у різних стилях: книжковій графіці, монументальному живописі писав портрети та пейзажі.

Однак, вже у 20-30-ті роки розписи та ікони І. Їжакевича (котрі він виконав до 1919 р.) стають взірцем для копіювання та творчих інтерпретацій на території Західної України. Так, у артистично-малярській (іконописній) фірмі «Відродження» у Перемишлі, яку створили інтерновані вояки-митці УНР (П. Запоріжський, М. Прасіцький, П. Ковжун та ін.), виконували багато різноманітних замовлень у церков і вірян [11, с. 344-347]. П. Запоріжський робив копії з ікон різних митців (С. Васнецова, І. Несторова, І. Їжакевича), хоча сам художник зазначав, що «...найбільше захоплювали його копії з творів Їжакевича, які виходили дуже свіжими, сміливими» [12, с. 67].

Наразі нам достеменно не відомо, чи працював митець у 1919-1943 рр. у галузі церковного мистецтва. Друга світова війна змі-

нила плани художника й не лише його. Життя видатного митця у час німецької окупації також пов'язане з церковним мистецтвом. Загалом для більшості киян у цей час найважливішим питанням стає фізичне виживання (голод, розстріли тощо) і митці не були винятком. Як зауважує відомий краєзнавець Д. Малаков, у жовтні була створена Спілка українських митців, яка прагнула об'єднати митців-українців, аби поширювати серед населення твори українського малярського мистецтва [6, с. 159]. Однак найбільшою перевагою для учасників спілки була можливість харчуватись. Існує клопотання про допомогу й окремими київським художникам і їхнім вдовам. Збереглися протоколи засідань комісії українських громадських і культурних діячів при цьому відділі. Серед трьохсот прізвищ – низка відомих митців і дружин художників та І. Їжакевич, хоча допомога була символічною [6, с. 161]. Існує свідчення й про спробу призначення пенсій: «17 червня 1942 року, наприклад, Товариство українських художників і архітекторів м. Києва звернулося до відділу культури й освіти Київської міської управи з проханням про призначення персональних пенсій або постійних пособій старим за віком художникам м. Києва, які все своє життя працювали на відродження українського національного мистецтва: Їжакевичу Івану Сидоровичу, Світлицькому Григорію Петровичу, Кричевському Василю Григоровичу – професорові, Кричевському Федору Григоровичу – професорові, Макушенко Івану Сидоровичу, Красицькому Фотію...» [6, с. 162-163].

Одним з віянь тих часів було відкриття церкви для богослужінь, відновлення роботи церковних крамничок, поновлюються пожертви громадян для церков. До храмів почали нести церковні речі, які збереглися у роки гонінь. Тому не дивно, що серед відкритих німецькою владою майстерень у Києві була й майстерня церковного мистецтва. Київські митці беруться до реставрації та розпису церков на Київщині. За свідченнями Д. Малакова, «до складу бригади входять художники Г. Терпиловський, С. Верді, В. Матвіїв, В. Костецький, Олена Кричевська та архітектор-художник Вишняк. Бригада художників уже розпочала роботу в церквах сіл Старі Петрівці, Лютіж та Сварум Димерського району. Художники мають активну підтримку з боку парафіян та старост сіл» [6, с. 159]. Чи брав участь І. Їжакевич у таких бригадах – достеменно не відомо, однак є свідчення, що він працював над творами церковного мистецтва під час війни.

У контексті цієї розвідки вагомим є факт, що в приміщенні підвалу Київського художнього інституту почали в той час працювати виробничо-художні майстерні, які мали відділ церковного будівництва, де вишивали та малювали хоругви, покрівці, доріжки, скатертини та ін. Ось як описує тогочасна преса ці майстерні: «Виготовляють їх за замовленнями з матеріалу замовця, частково ж з матеріалів майстерень. Продають ці вироби за недорогої ціну тут же в майстернях інституту; на них є великий попит. Є тут також спеціальна майстерня для виготовлення іконостасів та кіотів за ескізами художників. Бригада київських художників у січні зробила проекти іконостасів і виконала цю роботу в селах Лосятин та Соколівка Гребінківського району Київської області. За майстерно виконану роботу художники інституту дістали подяку від громад цих сіл. У вишивальному цеху роблять художні вишивки, які також можна придбати в майстернях. Надзвичайно цікавий відділ при інституті – майстерня монументального розпису церков орнаментациєю та мозаїкою із смальти і звичайних черепків» [6, с. 162].

Ще під час війни, у 1944-1945 рр., І. Їжакевич починає роботу над іконостасом у Покровській церкві на Пріорці в Києві. Зауважимо, що розписи цього храму, за даними окремих джерел (Енциклопедії історії України, Вікіпедії), художник здійснив ще 1906 р. Допомогавав тоді йому Ф. Коновалюк. У вересні 1941 р. храм відкрили, і він почав належати УАПЦ. А 1943 р. будівля храму постраждала від артобстрілу радянської артилерії, тому частину апсиди храму, іконостас і жертвник довелося відновлювати на кошти парафіян і енергією настоятеля храму Т. Коваля в голодні 1944-1945 рр. (храм належав вже РЦ).

Ікони для нового іконостаса написав І. Їжакевич, припускаємо, що священник звернувся до нього, зважаючи на виконані ним розписи на початку століття. Ймовірно, відновлювати чи реставрувати розписи художникові, зважаючи на вік, вже було не до снаги, однак він міг дати поради щодо цього. За свідченнями доктора історичних наук В. Короля: «Спорудили новий іконостас, бо після того, як у храмі був склад, на старий іконостас, за свідченням очевидців, не можна було без сліз дивитися. І що цікаво, у тих небагатьох радянських джерелах післявоєнної доби аж до кінця 80-х років дуже скупі повідомлялося, що в розписах церкви брав участь відомий художник Іван Їжакевич. Тільки не вказувалося, коли це

було. Так от – пензлю цього художника, автора картин «Торг кріпаками», «На панщині», «Тарас Шевченко – пастух» та інших, належить частина ікон для Покровської церкви саме за часів німецької окупації» [8]. Детальне вивчення стилістики ікон і програми цього невисокого одноярусного іконостаса ще попереду.

Про подальше існування храму відомостей є більше. 1953 року в церкві був зроблений капітальний ремонт, і відтоді служба тут не переривалася. Парафіянами храму все частіше ставали молоді люди, майбутні породіллі із сусіднього пологового будинку, на хрещення приносили нещодавно немовлят [13]. А виявом справжньої християнської віри та зухвалим викликом радянській системі став випадок у цій церкві початку 80-х рр. Це було пов'язано з парафіянами-шістдесятниками, декораціями цього стали твори І. Їжакевича. Йдеться про похорон відомого українського дисидента-правозахисника, літературознавця і перекладача В. Марченка 14 жовтня 1984 р. За спогадами Є. Сверстюка розуміємо, якою непересічною подією це було: «Ще ніхто з зеків не мав такого достойного похорону. Від 10-ї до 14-ї години в престольне свято посеред церкви чотири години стоїть домовина зека, особливо небезпечного державного злочинця, рецидивіста, навколо нього стоять люди як почесна варта – при советах почесна варта! І всі прихожани на це звертають увагу. Бабусі ставлять свічки і кажуть: «Мабуть, був мученик». Але ніхто не може їм пояснити, хто це був. Вони тільки здогадуються. А кагебісти нічого не можуть зробити. Це було чудо! Я вперше відчував присутність чуда. ...Посеред церкви, стоїть труна, стоїть почесна варта... Справді, кращого похорону, ніж тоді, на свято Покрови, в присутності такої кількості народу, не можна було собі навіть вимолити, не можна було і придумати» [10]. Особливу силу розписів та ікон Їжакевича у той момент відзначає й мати В. Марченка: «І над вами всіма покров Божої Матері – величезна ікона на всю стіну, з омофором. Таке враження, що Валерію дозволено було побути в цій церкві стільки, скільки він хотів. Він любив цю Покровську церкву на вулиці Мостицькій, на Куренівці» [10]. Цей випадок органічно пов'язує творчість І. Їжакевича з подальшими пошуками в галузі християнського мистецтва митців-шістдесятників і фіксує тяглість неперервної традиції українського церковного мистецтва ХХ ст.

Після війни поважного віку художник не залишає свого найбільшого захоплення – церковного малярства й виконує ікони

для діючої Макаріївської церкви на Лук'янівці, Покровської церкви на Подолі. Отже, окремі факти про ці пам'ятки. У другій половині ХХ ст. вишуканим товариством відзначалася парафія в церкві св. Макарія. Основу його становили молоді художники, літератори, науковці і т.п. Це формувало творчу атмосферу, яка особливо відчувалася на різдвяні й великодні свята. Тоді храм прикрашали витинанками й писанками – творами народного мистецтва, що відроджувалися у той час [7]. Поява там творів І. Іжакевича також має свою цікаву історію.

Під час війни, тобто влітку 1942 р., вдалося провести деякий ремонт і знову переобладнати будівлю під церкву. Влаштували вівтар, поставили фанерний іконостас, зібрали окремі ікони. Однак остаточне відродження церкви св. Макарія, за свідченнями З. Косицької, розпочалося 17 грудня 1945 р. – у день великомучениці Варвари, коли настоятелем цієї церкви став священник Георгій Єдлінський. Йому в короткий час вдалося об'єднати парафіян і сприяти відродженню колишньої краси церкви [7]. А 1947 р. настоятель храму залучив до іконописних робіт І. Іжакевича. Їх пов'язувало багаторічне знайомство, адже художник у свій час розписував Борисо-Глібський храм у Києві, де служив настоятелем батько о. Георгія – о. Михаїл Єдлінський. Тому, логічно, настоятель звернувся саме до Івана Сидоровича [7].

Прикметно, що іконостас, до якого художник з учнями виконував ікони, створили за віднайденими ескізами креслень архітектора А. І. Мурашка, які були виконані ще на початку століття. Цей новий дубовий іконостас, крилас, кіюти та скриньки для свічок виготовили місцеві столяри – різьбярі за участю кандидата архітектури Е.Д. Коржа. Освячення нового іконостаса та ікон о. Георгій здійснив 1952 р. Зі спогадів внука художника Н. Кочерижко: «Писалися ці ікони за дуже несприятливих обставин тогочасного ставлення держави до іконопису. Потрібно було це робити «підпільно». Щодня митець їхав з дому на Куренівці на Шулявку, на вул. Борщагівську, 135, де й виконував замовлення, ховаючись за воротами приватного будинку» [5, с. 61]. Не один свідок стверджує, що пензлю художника належать ікони: священномученика Макарія, Божої Матері «Несподівана Радість», святого Миколи Мокрого, великомучениці Варвари, Феодора Освяченого, священномученика Іоанна воїна, преподобного Серафима Саровського. Це, зрештою, видно при детальному розгляді цього іконостаса. Інші ж

ікони іконостаса та кіотів написали його учні (їх особи зараз нам невідомі).

Обабіч у церкві розташовано доволі великі парні кіоти з дуже виразним живописом, хоча церква за розмірами доволі маленька. Ці кіоти належать пензлю І. Іжакевича та є зразками майстерної передачі в близькій і зрозумілій для парафіян формі повчальних історій. Майстерною є композиційна побудова ікон, що немовби розширює простір маленького храму. Ліворуч майстер творчо переповідає апогей відомої київської легенди, пов'язаної зі святим Миколою Мокрим. Йдеться про подружжя, яке пішло на прощу у Вишгород до мощей Бориса і Гліба в день їх пам'яті. Під час подорожі в човні жінка задрімала й випустила з рук у воду немовля. У відчаї батьки звернулися до Св. Миколая з проханням про допомогу. А наступного ранку дитина була знайдена неушкодженою в Софії Київській під іконою святого Миколи: «... дитя лежаче мокро перед образом Св. Миколая» [14, с. 39]. Отже, він зобразив у інтер'єрі храму велику ікону Миколи Мокрого зі свічниками, перед якою впала навколішки згорьована жінка. Від радості знахідки та великої вдячності святому вона підняла руки вгору. Поруч на землі – немовля в білих пелюшках.

Навпроти розташована ще один кіот, де зображено розповідь про моральне переродження жорстокого зловмисника коло ікони «Богоматері «Несподіваної радості». Композиційна побудова подібна до попередньої, тільки дія розвивається дзеркально. Прикметно, що ікону Божої Матері написав художник на металі. Персонажі ікон цих кіотів (мати, що молиться за життя своєї дитини, і грішник, що знайшов віру) за типажем, швидше за все, – парафіяни цієї церкви. Художник часто використовував цей прийом – зображати знайомих йому людей у іконах і розписах, адже мав добру зорову пам'ять. «Розписуючи храми, святих малював із рідних і селян-сусідів, яких знав змалку. У трапезній церкві Києво-Печерської лаври в образі Марка Гробокочача намалював свого діда Родіона. Є тут також Трохим Легкий, сусід Іжакевичів. Він же зображений на картині «Жнуть очерет». Дядько, який прилаштував Івана у школу іконопису, увічнений у церкві Всіх Святих над Економічною брамою. Шевченківського Перебендю малював із батька», – зазначає О. Гунько [4]. Цей прийом він застосував і в храмовій іконі Св. Макарія, намалювавши її з фото о. Михаїла Єдлінського. Аргументував митець це такими словами: «... за жит-

тя о. Михаїл був преподобний, а за кончиною – священномученик (арештований і розстріляний 1937 р.) [15, с. 14].

Менше інформації можна знайти про твори І. Їжакевича в Покровському храмі на Подолі. Достеменно відомо, що на початку 1930-х років храм був закрила радянська влада. Під час нацистської окупації, 1941 р. богослужіння в Покровському храмі відновилося. У 1953-54 рр. церкву реставрували в якості пам'ятки архітектури. За твердженням О. Гунька: «Батько художника відтворений в образі євангеліста Матвія на розписах Покровської церкви на Київському Подолі. А праобразом євангеліста Луки слугував отець Мараховський – родич художника, священник із його рідного села Вишнопіль» [9]. Чотири живописні тондо на парусах центральної бані із зображеннями євангелістів виконали олійними фарбами на полотні художники І. Їжакевич і Ф. Коновалюк [16]. На жаль не вказано в описі пам'ятки, коли вони були виконані, можемо припустити, що на початку ХХ ст.

Однак у цій статті про Покровську церкву на Подолі зустрічаємо згадку про І. Їжакевича як про співавтора запрестольного образу Покрови Пресвятої Богородиці. Йому допомагала Л. Спаська з міста Острог. Їм же приписують авторство іконостаса, що був встановлений у 50-х роках (не зберігся) [16]. Вони ж виконали і розпис храму в 1947-58 рр., який частково реставрував 1998 р. О. Романченко: у композиції «Покладення до гробу», «Воскресіння» [16]. Композицію «Притча про добре та зле сім'я» на західній стіні виконала у 1950-х рр., очевидно, художниця Л. Спаська. Співпраця цих художників і наступні пошуки в галузі церковного малярства мисткині з Острога заслуговують на детальне подальше вивчення.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Вивчення латентного існування церковного мистецтва в другій половині ХХ ст. виявили твори відомих художників Д. Іванцева, О. Кравченка, Я. Лукавецького, М. Зорія, Й. Бокшая тощо. Різноманітні джерела дослідження про творчість І. Їжакевича в галузі церковного мистецтва, використані в цій розвідці, мають велике значення для об'єктивного розгляду образотворчого церковного мистецтва України другої половини ХХ ст. Зважаючи на інформацію, такими останніми роботами І. Їжакевича стали ікони для іконостасів церкви Покрови на Куренівці та церкви св. Макарія в Києві. Менше інформації є про Покровський храм на Подолі, де після війни художник виконував іконостас і запрестольний образ у співавтор-

стві з Л. Спаською. Власне співпраця зі Л. Спаською є цікавим напрямом для подальших досліджень. Окрім того, усі ікони майстра цих років потребують окремого мистецтвознавчого аналізу.

1. **Приймич М.** Живопис церкви святого Миколая Чудотворця с. Добробратове Й. Бокшая [Текст] / Михайло Приймич // Вісник ЛНАМ. – 2013. – № 24. – С. 147-156.
2. **Кравченко Я.О.** Школа Михайла Бойчука. Тридцять сім імен [Текст] / Ярослав Охримович Кравченко. – К. : Майстерня книги, Оранта, 2010. – 400 с.
3. **Баран В.** Михайло Зорій [Текст] / Володимир Баран. – Івано-Франківськ : «Сімик», 2003. – 119 с. : іл.
4. **Чмелик І.** Релігійна тематика у творчості художників Станіславівщини першої половини ХХ ст. [Електронний ресурс] / Ірина Чмелик. – Режим доступу: <http://intkonf.org/kandidat-mistetstvoznavstva-chmeliki-religiyna-tematika-u-tvorchosti-hudozhnikov-stanislavschini-pershoyi-polovini-hh-stolittya>. – Заголовок з екрану.
5. **Кочерижко Н.** Славний майстер київського іконопису. До 145-річчя від дня народження Івана Їжакевича [Текст] / Нарцис Кочережко // Відлуння віків. – 2010. – № 1(12). – С. 58-61.
6. **Малаков Д.** Художнє життя Києва у 1942-1943 роках [Текст] / Дмитро Малаков // Українська академія мистецтв. Дослідницькі та методичні праці: збірн. наук. праць. – 2001. – Вип. 8. – С. 158-169.
7. **Косицька М.** Історія побудови київського Макаріївського храму та столітнє життя парафії [Електронний ресурс] / Марія Косицька. – Режим доступу: <http://makariy.kiev.ua/index.php/istoriya/79-istoriya-pobudovi-makarijivskogo-khramu>. – Заголовок з екрана.
8. **Король В.** Храм на пагорбі [Електронний ресурс] / Віктор Король. – Режим доступу: <http://www.kvit6.com.ua/?p=844&print=print>. – Заголовок з екрану.
9. **Гунько О.** Іван Їжакевич малював святих зі своїх рідних та односельців [Електронний ресурс] / Олександр Гунько. – Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/history-newspaper/_ivan-izhakevich-malyuvav-svyatih-zi-svoiyh-ridnih-ta-odnoselciv/418853. – Заголовок з екрана.
10. **Овсієнко В.** Похорон Валерія Марченка [Електронний ресурс] / Василь Овсієнко. – Режим доступу: <http://archive.khpg.org/index.php?id=1121787953>. – Заголовок з екрана.
11. **Герій О.** Українське церковне мистецтво. 1880-1920. (Західний регіон)

- [Текст] / О. Герій, А. Туркевич-Клімашевський, І. Кодлубай, О. Нога. Т. 1. – Львів : НВФ «Українські технології», 2012. – 392 с.
12. Ярема В. Дивний світ ікон [Текст] / В.В. Ярема. – Львів : Логос, 1994. – 116 с.
  13. Нестеров В. Церква Покрови на Пріорці в Києві [Електронний ресурс] / В'ячеслав Нестеров. – Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/relig_tourism/religious_region/29267/. – Заголовок з екрана.
  14. Верещагіна Н. «Іконописне чудо Миколая «Мокрого» в Свято-Макаріївській Церкві [Текст] / Н. Верещагіна // Православний вісник. – 1997. – № 3. – С. 38-41.
  15. Жизнеописание протоиерея Георгия Едлинского // Свято-макаріївський храм 110 років [Текст, ілюстрації]: календар, 2007. – К., 2006. – 26 с.
  16. Церква Покрови Пресвятої Богородиці, 1766–72. Звід пам'яток історії та культури Ураїни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ramyatyk.kiev.ua/streets/pokrovska/pokrovska-tserkva-1819-st/tserkva-pokrovi-presvyatoyi-bogoroditsi-176672> – Заголовок з екрана.

ANNOTATION

Iryna Dundiak. Ivan Yizakevych and Ukrainian church art of the second half of the XX century. The Ukrainian church art of the second half of the XX century is unexplored. Many famous artists have been well known during «Pre-Soviet times» and in the 50-60-s they did not want to choose the socialist realism path and secretly completed the orders of church communities (renewed, painted churches, etc.). О. Kravchenko, M.Zoriy, D. Ivantsev, J. Bokshay, I. Yizakevych were one of those figures (being an artist, a painter, a restorer and a teacher at the same time). The creativity of iconographer I. Yizakevych is fruitful and sincere, based on deep knowledge of the processes of Ukrainian religious art. His brush owns a very large number of icons and murals of churches in the beginning of the XX century. Being an experienced artist, he painted the churches secretly in the Soviet time. For example, he created the icons for churches in Kiev: Pokrovska church in Podil, the icons of the iconostasis of St. Makarius Church and Pokrovska church in Kurenivka.

Keywords: church art, iconography, icons, an iconostasis, artist.

АННОТАЦИЯ

Ирина Дундяк. Иван Ижакевич и украинское церковное искусство второй половины XX века. Украинское церковное искусство второй

половины XX в. является неисследованным. Многие художники были хорошо известны в «досоветские времена», а в 50–60-е годы не хотели становиться на «рельсы социалистического реализма» и тайно выполняли заказы церковных общин (реставрация, монументальные росписи церквей и т.д.). Такими художниками были О. Кравченко, М. Зорий, Д. Иванцев, Й. Бокшай. И. Ижакевич был многогранной фигурой (художник, живописец, реставратор, учитель). Творчество иконописца И. Ижакевича плодотворное и искреннее, основанное на глубоком знании процессов украинского религиозного искусства. Его кисти принадлежит очень большое количество икон и росписей церквей в начале XX-го века. Художник обустроивал церкви тайно в советское время, потому что у него был большой опыт. Например, он создал иконы для церквей в Киеве: Покровская церковь на Подоле, иконы для иконостаса церкви Святого Макария и Покровской церкви на Куреневке.

Ключевые слова: церковное искусство, иконопись, иконы, иконостас, художник.